

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

Lp Kristi Otsmaa
OÜ Kodudoktor
Perearstikeskus Sinu Arst
kristiotsmaa@perearst.ee

Teie 09.01.2025

Meie 23.01.2025 nr 2.2-9/25/88-2

Vastus selgitustaotlusele

Andmekaitse Inspeksioon sai Teie pöördumise, milles soovite inspeksiooni seisukohta küsimuses, mis puudutab Kaitsepolitseiametile julgeolekukontrolli läbiviimiseks patsiendi terviseandmete väljastamist.

Pöördumisest nähtuvalt on Kaitsepolitseiamet pöördunud Teie kui perearsti poole järelepärimisega Teie patsiendi kohta. Julgeolekukontrolli läbiviimiseks soovitakse teada, kas patsient on olnud ravil, millal ja millise diagnoosiga ning milliseid ravimeid on talle määratud. Lisaks soovitakse teada, kas patsiendi diagnoosid võivad mõjutada inimese otsustusvõimet, võimet käituda adekvaatselt pingelolukorras, kriisisituatsioonis ning kas sellise diagnoosiga inimene võib minetada võime tajuda adekvaatselt ümbrust, kaotada enesekontrolli. Lisaks märgite, et andmete küsija kinnitab, et patsient on kaitsepolitseile andnud riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse § 47 lõike 6 alusel kirjaliku nõusoleku andmete saamiseks juriidilistelt ja füüsilistelt isikutelt.

Selgitame, et julgeolekuasutuste ülesanded ja pädevus riigi julgeoleku ja põhiseadusliku korra tagamisel on sätestatud julgeolekuasutuste seaduses¹. Nimetatud seaduses on loetletud ka Kaitsepolitseiameti ülesanded, milleks muu hulgas on julgeolekukontrolli teostamine riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduses (RSVS)² ettenähtud juhtudel ja korras.

Julgeolekukontrolli teostamise alused on toodud RSVS §-s 47. Selle paragrahvi järgi seisneb kontrolli teostamine füüsilise isiku suhtes üksnes sama seaduse §-s 32 nimetatud asjaolude esinemise kontrollimises, kusjuures kontrollimise raames ei tohi teostatavad toimingud piirata isikute põhiõigusi ja vabadusi suuremas ulatuses, kui on vaja vastavate aluste esinemise väljaselgitamiseks.

Sama põhimõtte on sätestatud ka julgeolekuasutuste seaduses ehk julgeolekuasutus kogub ja töötleb teavet, sh isikuandmeid, kui see on vajalik tema ülesannete täitmiseks, lähtudes põhimõtetest, mille kohaselt teabe kogumise ja töötlemise viis, ulatus ning kohaldatavad korralduslikud ja tehnilised kaitsemeetmed ei või kahjustada isiku põhiõigusi ülemäära, võrreldes taotletava eesmärgiga, ning teabe kogumise ja töötlemisega ei või põhjendamatult riivata muid isikuõigusi.

¹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/114032023025>

² <https://www.riigiteataja.ee/akt/112122024011>

Riigikohus on 26.09.2022 kohtuasjas nr 3-20-1449³ leidnud, et kuigi andmete valdajal võib olla seadusest tulenevalt õigus andmete saajale andmeid väljastada, siis isikuandmete töötlemiseks õigusliku aluse olemasolu ei tähenda siiski seda, et isikuandmete töötlemine on igal konkreetsel juhul õiguspärane. Töötlemine kui toiming peab olema õigusliku alusega ka kooskõlas. Kui andmete saajal puudub õigus konkreetsel eesmärgil andmeid töödelda, on ka andmete valdaja tegevus andmete väljastamisel õigusvastane. Lisaks leidis Riigikohus, et andmesubjekti antud nõusolek andmete saajale ei muuda andmete valdaja tegevust õiguspäraseks.

Kuigi julgeolekuasutuste tegevusele julgeolekukontrolli teostamisel ei kohaldu EL isikuandmete kaitse üldmääruses sätestatud isikuandmete töötlemise põhimõtted, sealhulgas eesmärgipärasuse ja minimaalsuse põhimõtted, peavad siiski ka julgeolekukontrolli käigus isikuandmetega tehtavad toimingud olema kooskõlas õigusliku alusega. See tähendab, et julgeolekukontrolli teostamiseks andmete töötlemisel (sh väljastamisel) tuleb alati lähtuda proportsionaalsuse (minimaalsuse) põhimõttest. Seega tuleb julgeolekuasutusel julgeolekukontrolli teostamiseks andmete küsimisel esmalt endal hinnata, millises ulatuses ta julgeolekukontrolli teostamiseks ja RSVS §-s 32 nimetatud asjaolude esinemise kontrollimiseks tegelikult andmeid vajab ning samuti tuleb andmete väljastajal alati hinnata, kas konkreetsete isikuandmete töötlemine taotletud ulatuses on „vajalik“ õiguslikus aluses sätestatud eesmärgil töötlemiseks.

Järelikult tuleb Teil, kui olete veendunud Kaitsepolitseiameti õiguses andmeid saada, hinnata täiendavalt, nagu ka kohus on oma otsuses märkinud, kas töötlemine kui toiming on õigusliku alusega kooskõlas ehk minimaalsuse põhimõtet koostoimes õiguslikus aluses sätestatud „vajalikkuse“ kriteeriumiga (eesmärgiga) ning vajadusel küsima päringu esitajalt täiendavaid põhjendusi. Vastasel juhul võib tekkida olukord, kus väljastate andmeid suuremas ulatuses, kui on julgeolekukontrolli teostajal asjaolude olemasolu kontrollimiseks üldse vaja. Samas tuleks hindamisel silmas pidada aga seda, et julgeolekukontroll on riigi julgeoleku valdkonda kuuluv menetlus, mistõttu ei saa julgeolekuasutus andmete väljastajale andmete taotlemisel väga põhjalikult selgitada, millistest isikust tulenevatest asjaoludest lähtuvalt midagi kontrollitakse.

Kokkuvõtvalt leiame, et Teie kirjeldatud juhtumi puhul (ilma täiendavat teavet omamata) tekitab küsimusi patsiendi kõikide diagnooside ja talle määratud ravimite kohta teabe väljastamise eesmärk, mis vajaks taotleja poolt täiendavat selgitamist ja põhjendamist.

Loodame, et saime oma selgitustega Teile abiks olla.

Lugupidamisega

Terje Enula
jurist
peadirektori volitusel

³ <https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?fid=322596708>